

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum X. Super Specula.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

Ne Clerici, vel Monachi se negotijs sæcularibus &c. 561

improbando cum auctoritate publica legitimam executionem : & quamvis in hoc cap. prohibeatur etiam Clericis executioni tali cruentæ (folius etiam curiositatis causâ) interesse ; non habent tamen tales, quod sibi ab irregularitate aliqua ex defectu lenitatis timeant, quæ eos tantum afficit, qui ex officio talibus executionibus, aut sententijs auctoritatem præstant : negari tamen non potest, quod tales etiam curiosi spectatores agant contra prohibitionem Canonicam hujus cap. quod non tam irregularitatem, quam honestatem attendit, pœnâ arbitrariâ digni, nisi per consuetudinem receptam excusentur.

Notandum secundò. Prohibitum in hoc cap. esse Clericis (in sacris) ut neballistiariorum, sagittariorum, aut ruptariorum (eorum scilicet, qui ad muros perfringendos, aut occidendos ex destinato homines, conducuntur) sint præpositi, aut duces ; quod genus hominum, vix ab irregularitatis periculo, sua officia excusent, vel saltem à Christi lenitate deficiunt, & ideo pœnâ Canonicâ longè magis digni sunt, quàm illi, qui curiosi tantum, executionem cruentam spectant, quos tamen *Glossa in hoc cap. verb. sanguinis* puniendos putat.

² Notandum tertio. Prohibitum etiam esse in hoc cap. Clericis & in cap. *Tua nos. 19. de homicidio* Religiosis, ullam Chirurgiæ artem exercere, quæ adustionem aut incisionem inducat, non tantum ad cavendum irregularitatis ex homicidio incurrendæ periculum, sed quod talia non deceant statum eorum, qui à lenitate Christi, magis commendari merentur, & à cura animarum, quàm à cura corporum, quàm curâ sæcularibus rectius relinquunt. Et quamvis jura in hoc cap. prohibitorio tantum loquatur de Chirurgia, quæ fit cum incisione, vel adustione, ratio tamen, & rubrica hujus tituli, ne Clerici, & Monachi sæcularibus negotijs se immisceant, probant, etiam eam artem Chirurgiæ prohibitam esse Clericis & Monachis, quæ citra adustionem aut incisionem exer-

cetur : semper tamen excipitur casus necessitatis, & pietatis circa personas conjunctas, aut miserabiles, ubi magis pietas urget, & nullum mortis subest periculum.

CAPITULUM X.

Super Specula.

PARAPHRASIS:

Renovat Honorius III. Pontifex in hoc cap. quod supra statutum fuit ab Alexandro III. in cap. *Non magnoperè*; & statuit ac decernit, ut ne ex suis Monasterijs ad audiendum Leges Civiles, vel Medicinam Religiosi abeant, sub excommunicationis ipso facto, & ab Episcopo denunciandæ pœnâ, & alijs pluribus in illo cap. *Non magnoperè* determinatis; nisi intra duorum mensium spatium, à tempore exitus (hoc animo facti computandum) ad claustrum redierint; tam severam prohibitionem mandans non tantum, ne Clerici, vel Monachi sæcularibus se negotijs immisceant, sed ut Theologiæ studio, ad Fidei defensionem necessario (& factis Canonibus, quibus ad mores reformatos & dirigendos multum indiget Ecclesia, ac semper ejusdem necessitatis, & dignitatis, cum Theologico studio ad dignitates Ecclesiasticas habebatur) se totos traderent: extendens propterea hanc prohibitionem ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, ac Presbyteros, appellatione remota, firmiter observanda.

SUMMARIUM.

1. Confirmantur dicta circa prohibitiones in Cap. 3. h. t. factas religiosis, circa certas quasdam lectiones non audiendas.
2. Quando pœna excommunicationis, & alia incurrantur à transgressoribus harum prohibitionum.

Bbb b

3. Ex-

3. *Extenditur prohibitio, & pœna statuta ad alios etiam Clericos.*
4. *Ita tamen, ut Bonifacij VIII. declaratio, & restrictio observari debeat, & ad privata studia non sit extendenda.*
5. *Neque tamen est excommunicatio hujus Capit. reservata; aut ad docentes hæc studia extendenda.*

NOtandum primò. Ex paraph. in Cap. 3. *Non magnoperè hoc tit. jam patere, quæ studia hic Clericis enumeratis, & Religiosis publicè audienda, prohibita sint; ex qua paraphrasi etiam patet, quas pœnas, præter excommunicationem ipso facto incurrendam, prout in hoc Cap. statuitur, incurrant hujus constitutionis transgressores.* Circa excommunicationem tamen, quæ in hoc Cap. incurrenda dicitur ipso facto, advertendum, incurri eam à Religiosis, si ab egressu à claustrum, animo eas lectiones audiendi, ad monasterium sive claustrum, intra duos menses, non revertantur, sive illi publicè lectiones tales frequentent, sive non: & hinc verius est, quòd incurrant hanc excommunicationem, si animo audiendi has prohibitas lectiones ex monasterio exeant (quamvis hoc fiat cum licentia Superiorum Regularium, qui tamen contra jus commune dispensare non possunt, nisi quoad hunc casum essent privilegiati) & per duos menses extra monasterium morantur hoc animo, etiam si nullas unquam lectiones frequentaverint, cum in hoc Cap. non excommunicentur Religiosi audientes has lectiones, sed qui ex monasterio animo audiendi exeuntes, per duos menses extra monasterium, incurrant excommunicationem: quòd si tamen egressus quidem fuisset monasterio Religiosus, animo has sibi prohibitas lectiones audiendi, & dum extra monasterium moratur, animum mutaret, neque moraretur extra monasterium animo audiendi has prohibitas lectiones, sed animo audiendi Theologiam vel Jus Canonicum, vel animo vagandi extra monasterium maneret, probabiliter non incur-

retet excommunicationem hujus Cap. (quæ alias pœnas hic designatas) cum verba pœnalia in rigida proprietate sint intelligenda, & non alijs excommunicationem hanc, aut alias pœnas infligant, quàm illis, qui animo audiendi has prohibitas lectiones ex monasterio egrediuntur, & extra per duos menses (hunc animum retinentes) morantur. Ex quo fundamento etiam valde probabile est, neque illos excommunicationem, & alias hujus Cap. pœnas incurros, qui vel privatim tantum in monasterio his studijs se applicant, vel exeunt quidem ex monasterio, ad audiendas has lectiones, ita tamen, ut semper ad monasterium revertantur absolutis lectionibus; neque extra monasterium animo eas audiendi maneat, cum respectu horum, verba pœnalia in proprio rigore non verentur, & privatum tale studium ad pœnalia religionum charitati & scientiæ utilia conducere possit.

Notaandum secundò. Hanc ipsam prohibitionem ad Clericos etiam Sæculares extendere Honorij Pontificem, ad Archiepiscopos scilicet, Decanos, Plebanos (qui sibi se Capellas, sive minores Ecclesias habent) ad Clericos personatus habentes, & ad Presbyteros, seu Sacerdotes: quòd scilicet se magis impendant studijs Ecclesiæ DEI necessarijs, & utilibus, ad Fidei errores depellendos, & doctrinæ sanæ memoriam, Ecclesiasticorum decorem, & puritatem &c. Quia tamen etiam civilia illa studia prodesse possunt charitati Ecclesiæ, declarat Bonifacius VIII. in Cap. 8. h. t. in 6. non extendi hanc Honorij constitutionem ad eos, qui Ecclesias tantum Parochiales obtinent; nisi talis Ecclesiæ plebanæ essent, in quibus Vicarius perpetuus institutus est, quæ minores Ecclesias, saltem duas, sub se habeant, sub titulo plebanæ, aut essent Sacerdotes, quibus vi Ordinis sui hæc studia prohibentur, ut notat Glossa in cit. Cap. Verbo declaramus. & Verbo Capellas. Ex verbis tamen prohibentibus, tam in antiquis Alexandr.

Ne Clerici, vel Monachi se negotijs sæcularibus &c. 563

III. & Honorij III. Pontificum, quàm Bonifacij VIII. in sexto satis patet, non prohiberi his constitutionibus, Clericis in minoribus constitutis, aut Diaconis, vel Subdiaconis tantùm, audire hæc studia, cum hæc jura prohibentia de Presbyteris tantùm loquantur, nisi tales in minoribus constituti, personatum aliquem habeant, ad quas Honorij III. prohibitionem Bonifacius VIII. etiam extensam voluit: qui uti & alij Clerici sæculares prohibiti, si Leges Civiles aut Medicinam audiant publicè, (sine privilegio) quamvis in suis aedibus privatim maneant, post duorum tamen mensium spatium ab initio auditarum talium lectionum computandum, excommunicationem *hujus Cap.* incurrunt, nisi intra prædictum horum duorum mensium tempus destiterint ab his studijs, publicè scilicet audiendis; privatim enim harum etiam scientiarum studium tam parum his Clericis sæcularibus, quàm regularibus prohibitum est. Et quamvis ob identitatem rationis videatur aliquibus extendenda prohibitio, ad privatũ etiam Legum, & Medicinæ studium, rectius tamen plerique & alij contrarium judicant, ob majorem deformitatem, quæ ex publico harum prohibitionum contemptu, cum studiorum magis Clericos decentium neglectu, colligitur, & ex periculo, ne nimium se negotijs sæcularibus immisceant. Dixi tamen, etiam incursum tales excommunicationem, si sine privilegio talia studia audiant; præterunt enim pleræque Academiae hodie in nostra Germania, concessa sibi, vel per communicationem in privilegij, competere sibi privilegia, admittendi tales ad Jura etiam Civilia, & Medicinam audienda, quæ utrum semper subsistant, viderint illi, quorum interest.

¶ Notandum tertio. Excommunicationem hanc, quæ à transgressoribus prohibitionis hujus incurritur, non esse reservatam, sed posse illam à proprijs Episcopis, cui subjeti sunt tales Religiosi, vel à Diœcesanis, in quorum Diœcesi student, vel etiam à suis Superioribus Regularibus, pro ratione Su-

periorum, & privilegiorum absolvi. Neque censendum est, quòd hanc excommunicationem, aut alias pœnas horum Capitulum incurrant illi Regulares aut sæculares Clerici, qui publicè docent has scientias, prout post Innocentium & Abbatem plures alij docent cum Suarez *disp. 23. de censur. sect. 3. n. 18.* quamvis enim *nò legere*, in *Cap. Non magnopere* adhibeat Pontifex, statuens non permittendum exitum Religiosis ad legendum has scientias, per *nò legere* autem in rigorosâ acceptione intelligatur idem, quòd *docere*, prout in *relato Capit. num. 2.* dictum, mentem tamen Alexandri declarat in *hoc Cap. final.* Honorius, quòd sub eo nomine intelligat non *nò docere*, sed *nò audire* lectiones illas (sive legere ac studere illis addiscendis) prohibens egressum ex monasterio animo audiendi eas lectiones & scientias. Neque dicas, eandem debere esse juris dispositionem de docentibus & discipulis has scientias, cum utrobique sit eadem ratio; nego enim, quòd in pœnalibus locum habeat rationis paritas, sed in maximè proprio & riguroso plerumque sensu pœnalis constitutio intelligi debet. Deinde nego etiam, inter docentes & audientes non esse disparitatem, quæ meritò prohibere possit unum, absque eo, ut prohibeat alterum, cum isti, qui primùm discere volunt hæc studia, quando jam Religiosi, aut Sacerdotes effecti sunt, nec optimo exemplo moveantur, nec optimo semper Zelo, sed ut involvantur negotijs sæcularibus contra decorem statûs sui, & sæpè cum diminutione cultûs divini, ac contra vitæ religiosæ, & clericalis honestatem; nihil autem de illis horum cogitari possit, quos competens charitas movet ad communicandas scientias Reipublicæ ordinandæ, & sanis corporibus conservandis utiles, quas nondum prohibiti didicerunt; ita ut hi tales sine scrupulo etiam gradum in talibus scientijs, quas nondum prohibiti didicerunt, assumere possint, & nihil sibi timere debeant ab incurrenda aliqua excommunicatione.